

Kohtuasi C-338/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

25. aprill 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna (Sardiinia maakonna halduskohus, Itaalia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

9. jaanuar 2019

Kaebaja:

Telecom Italia SpA

Vastustaja:

Regione Sardegna

[...]

Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna (Sardiinia maakonna halduskohus)

(esimene koda)

on teinud järgmise

KOHTUMÄÄRUSE

kaebuse [...] kohta, mille on esitanud

Telecom Italia S.p.A [...]

versus

Regione Sardegna (Sardiinia maakond) [...],

paludes, et tühistataks:

- 5. aprilli 2013. aasta teatis nr 2586, mille on allkirjastanud võrkude ja infrastruktuuride osakonna juhataja ja millega Sardiinia maakond jättis rahuldamata Telecom Italia nõude tühistada osakonnajuhataja 19. detsembri 2012. aasta otsus nr 1470, millega kaebajat kohustati tagastama kogu abi, mille ta sai Sardiinia ebasoodsates piirkondades lairibateenuste ulatuslikuma pakkumise kava raames (SICS) [lk 2] ja mille puhul kohaldati õigusvastaselt intressimäära, mis on nähtud ette määruse (EÜ) nr 794/2004 (muudetud määrusega (EÜ) nr 271/2008) artiklis 9 jj ebaseadusliku või kuritarvitatud riigiabi puhul;

- eespool viidatud 19. detsembri 2012. aasta osakonnajuhataja otsus nr 1470 (millega anti korraldus see abi tagastada, tühistades seeläbi tegelikult abi andmise otsuse põhjusel, et abi seaduslikkuse tingimused ei ole täidetud) osas, milles nähti ette määruises (EÜ) nr 794/2004 sätestatud intressimäärade kohaldamine seadusjärgsete intressimäärade asemel;

- vajalikus osas 4. jaanuari 2013. aasta teatis nr 80, mille on allkirjastanud võrkude ja infrastruktuuride osakonna juhataja ning mis käsitleb selle intressimäära kohaldamise põhjendusi;

- kõik kõnealustele aktidele eelnevad, nendega seotud või nendest tulenevad aktid, sh vajalikus osas ja kaebaja seisukohast huvipakkuvast ulatuses selle hanke dokumendid, milles tunnistati edukaks Telecom Italia pakkumus;

ning teise võimalusena:

et Euroopa Kohtule esitatakse ELTL artikli 267 alusel eelotsuse küsimus, kas ELTL artiklit 108 (varem EÜ asutamislepingu artikkel 88) lõiget 2 arvestades on kehtivad määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklid 14 ja 16 ning määruse nr 794/2004 (muudetud määrusega nr 271/2008) artikkel 9 jj, kui neid haldusnorme tõlgendada nii, et liikmesriikidel on lubatud ise tuvastada, et riigiabi on ebaseaduslik või seda kuritarvitatakse, ning anda abisaajatele korraldus see tagastada, ehkki Euroopa Komisjon ei ole teinud tagasinõudmisotsust.

[...] [lk 3] [...] [teatav hulk asjaolusid, mida võeti arvesse]

1. Telecom Italia S.p.A. sai Sardiinia maakonna algatatud läbirääkimistega menetluse tulemusena abi, mille eesmärk oli lairibateenuste ulatuslikum pakkumine Sardiinia ebasoodsates piirkondades (SICS), lõpliku kava alusel, milles teatati Euroopa Komisjonile EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 (nüüd ELTL artiklid 107 ja 108) kohaselt[.] Euroopa Komisjon leidis 22. novembri 2006. aasta otsusega nr 222/2006, et abi on „EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktiga c kooskõlas“ [Siin ja edaspidi on osundatud otsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.].
2. Maakond sõlmis seejärel Telecom Italia S.p.A-ga hankelepingu, kusjuures abi kogusumma oli 6 100 000 eurot. 14. märtsil 2007 sõlmiti abileping, milles on muu hulgas ette nähtud (artikkel 8) kava kasumlikkuse järelevalve kord, kusjuures selle lõigetes 9 ja 10 on sätestatud, et „kui järelevalveperioodi lõpul peaks komisjon

tuvastama väiksema turutõrke, kui prognoositi, annab ta sellest äriühingule teada, et viimane saaks esitada võimalikud vastuväited. Kui järeldusi ei vaidlustata, [...] tähendab see nendega nõustumist. Niisugusel juhul on äriühing kohustatud saadud abist vastava osa tagastama ja tasuma seadusjärgset intressi, mis arvutatakse alates selle abi väljamaksmise kuupäevast“.

3. Sardiinia maakond andis järelevalveperioodi lõpul osakonnajuhataja 19. detsembri 2012. aasta otsusega nr 1470 – olles tuvastanud, et saavutati „kava kasumlikkuse sisemäär ilma abita 12,772%, mis on seega kõrgem kui kava ettepanekus turutõrke näitajana ette nähtud maksimummäär 10%“, – korralduse täies ulatuses tagastada selleks ajahetkeks väljamakstud abi summas 5 490 000 eurot, kohaldades selle summa suhtes intressimäära, mis on siseturuga kokkusobimatu ja ebaseadusliku riigiabi tagasinõudmisel nähtud ette 21. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 794/2004 (millega rakendatakse [lk 4] nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse – pealkirja uue sõnastuse kohaselt – üksikasjalikud eeskirjad ELi toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks) (muudetud komisjoni 30. jaanuari 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 271/2008) artiklis 9 jj.
4. Telecom Italia S.p.A. palus käesoleva kaebusega tühistada eespool viidatud maakonna otsus ning muud aktid, mis on täpsemalt nimetatud eespool, leides, et ebaseadusliku või kuritarvitatud riigiabi tagasinõudmine puhul ette nähtud intressimäära kohaldamine on õigusvastane.

4.1. Konkreetselt esitab äriühing järgmised väited:

- on rikutud määruse (EÜ) nr 659/1999 artikleid 4 ja 7, sest Euroopa Komisjoni 22. novembri 2006. aasta otsust nr 222/2006, millega teatatud riigiabi leiti olevat aluslepinguga kooskõlas, ei saa pidada „tingimuslikuks otsuseks“ viidatud ühenduse määruse artikli 7 lõike 4 tähenduses (mille kohaselt „[võib k]omisjon [...] positiivsele otsusele lisada tingimused, mille täitmisel võib abi lugeda ühisturuga kokkusobivaks, ja sätestada kohustused, mis võimaldavad jälgida otsuse täitmist (edaspidi „tingimuslik otsus“)“), sest ametlikku uurimismenetlust ei algatatud (mille üks tulemustest võib olla tingimuslik otsus);

- on rikutud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 esimest lõiku, mille kohaselt tühistab kuritarvitatud riigiabi või muudab seda ainult Euroopa Komisjon, ning määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklit 16 „Abi kuritarvitamine“, mis näeb ette, et „[i]lma et see piiraks artikli 23 kohaldamist, võib komisjon abi kuritarvitamise korral algatada ametliku uurimismenetluse vastavalt artikli 4 lõikele 4. Artikleid 6, 7, 9 ja 10, artikli 11 lõiget 1, artikleid 12, 13, 14 ja 15 kohaldatakse mutatis mutandis“; seega, kui komisjon ei kavatses [lk 5] pöörduda viidatud määruse artikli 23 alusel otse Euroopa Kohtusse, on ta kohustatud algatama oma otsuse kuritarvitamise tuvastamiseks ametliku uurimismenetluse, mille tulemusel ta teeb selle määruse artikli 14 tähenduses tagasinõudmisotsuse, milles komisjon hindab, kas eespool nimetatud tingimusi on rikutud (tingimuslike otsuste korral);

- määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklid 14 ja 16 ning määruse (EÜ) nr 794/2004 (muudetud määrusega (EÜ) nr 271/2008) artikkel 9 jj on kehtetud, sest on rikutud ELTL artikli 108 lõike 2 esimest lõiku, kui neid tõlgendada nii, et liikmesriikidel on lubatud ise tuvastada, et abi, mille komisjon on eelnevalt heaks kiitnud, kuritarvitati, ning kohaldada vastavat intressi, kuigi Euroopa Komisjon ei ole teinud eelnevalt (tagasinõudmis)otsust.

5. Vastustaja on Sardiinia maakond, kes väidab kõigepealt, et kaebus esitati liiga hilja [vastavad väited] [...] Mis puudutab sisulisi küsimusi, siis ta palub jätta kaebuse põhjendamata tõttu rahuldamata.

6. [...] [Kohtuistung, kus asja arutati]

7. [...]

[...] [lk 6] [...] [Vastuväide, et kaebus esitati liiga hilja, lükatakse tagasi.]

8. Mis puudutab vaidluse sisulisi küsimusi, siis koda leiab, et peab esitama Euroopa Liidu Kohtule EL toimimise lepingu artikli 267 alusel eelotsusetaotluse, milles ta esitab allpool toodud sõnastuses küsimuse selle kohta, kuidas tõlgendada 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999/EÜ ja 21. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 794/2004/EÜ (muudetud 30. jaanuari 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 271/2008) viidatud sätteid.

9. Kõigepealt tuleb märkida, et võttes arvesse nende tihedat seotust, on kõik kaebuse väited, mille kaebaja Telecom Italia S.p.A. on esitanud, asjakohased selles mõttes, et võimalik nõustumine kasvõi ühe esitatud etteheitega võimaldab vaidluse lahendada nii, et vaidlustatud meetmed tühistatakse.

10. Asjassepuutuvad Euroopa Liidu õigusnormid

Käsitletava juhtumi lahendamisel on asjakohased järgmised Euroopa Liidu õigusnormid.

Esiteks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõige 2 (varem EÜ asutamislepingu artikli 88 lõige 2), milles on nähtud ette, et „[k]ui komisjon leiab pärast asjassepuutuvatelt isikutelt selgituste küsimist, et riigi poolt või riigi ressurssidest antav abi ei sobi siseturuga kokku artikli 107 järgi või et sellist abi kasutatakse valel eesmärgil, siis otsustab komisjon, et asjassepuutuv riik peab säärase abi lõpetama või muutma seda komisjoni määratud tähtaja jooksul“.

Asjakohased on ka 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999 (nõukogu määrus, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EL toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks) mitu sätet:

- artikli 1 esimese lõigu punkt g, milles „abi kuritarvitamine“ on määratletud nii, et see on „abi kasutamine selle saaja poolt vastuolus otsusega, [lk 7] mis on vastu

võetud vastavalt käesoleva määruse artikli 4 lõikele 3 ja artikli 7 lõigetele 3 või 4“;

- artikli 7 lõige 4, mille kohaselt „võib [komisjon] positiivsele otsusele lisada tingimused, mille täitmisel võib abi lugeda ühisturuga kokkusobivaks, ja sätestada kohustused, mis võimaldavad jälgida otsuse täitmist (edaspidi „tingimuslik otsus“);“;

- artikkel 16, milles on sätestatud, et „[i]lma et see piiraks artikli 23 kohaldamist, võib komisjon abi kuritarvitamise korral algselt ametliku uurimismenetluse vastavalt artikli 4 lõikele 4. Artikleid 6, 7, 9 ja 10, artikli 11 lõiget 1, artikleid 12, 13, 14 ja 15 kohaldatakse mutatis mutandis“.

Lõpuks komisjoni 21. aprilli 2004. määruse (EÜ) nr 794/2004, millega rakendatakse nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrust (EÜ) nr 659/1999, (muudetud komisjoni 30. jaanuari 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 271/2008) artikli 9 lõiked 1 ja 2, milles on nähtud ette:

„1. Kui erisuses ei ole sätestatud teisiti, on asutamislepingu artikli 88 lõikega 3 [nüüd ETL artikli 108 lõige 3] vastuolus antud riigiabi tagasinõudmisel kasutatavaks intressimääraks aastane protsendimäär, mille määrab kindlaks komisjon enne kalendriaasta algust[.]“

2. Intressimäär arvutatakse rahaturu üheaastasele intressimäärale 100 baaspunkti liitmise kaudu. Kui kõnealune määr ei ole kättesaadav, siis kasutatakse rahaturu kolmekuulisi intressimäärasid, või nende puudumisel riigi võlakirjade intressimäärasid.“

11. Riigisisised õigusnormid

Riigisiseses õiguses on asjakohasteks säteteks tsiviilseadustiku (codice civile) artikli 1282 esimene lõik (mille kohaselt „likviidsetelt ja sissenõutavatelt rahalistelt võlgadelt [arvestatakse] automaatselt intressi, kui seadus või täitedokument ei sätesta teisiti“) ning artikkel 1284 (mille järgi „[s]eadusjärgne intressimäär on [lk 8] 0,8 protsenti aastas. Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana's enne intressimäära kohaldamisele eelneva aasta 15. detsembrist avaldatud rahandusministri dekreediga on võimalik igal aastal intressimäära muuta vastavalt kuni 12-kuuliste riigi võlakirjade keskmisele aasta brutotulule ning arvestades samal aastal registreeritud inflatsioonimäära. Kui uut intressimäära ei kehtestata enne 15. detsembrist, jääb varasem määr kehtima järgneva aastaks“).

12. Järeldused

Kahtlus, mis õigustab eelotsuse küsimuste esitamist, puudutab esiteks määruse nr 659/1999 artikli 16 tõlgendamist.

Nimelt leiti Euroopa Komisjoni 22. novembri 2006. aasta otsuses nr 222/2006, et kõnesolev abi on aluslepinguga kooskõlas tingimusel, et pärast rakendamist ei tekita kava, milleks abi anti, suuremat kasumit, kui esialgu prognoositi. Kui kasum on suurem, „*peab Telecom Italia vastava osa abist tagastama*“ (otsuse punkti 5.2.3 alapunkt g).

Pealegi näib, et viidatud määruse artikkel 16, milles on nähtud ette, et komisjon võib abi kuritarvitamise juhtudel, kui on olemas tingimuslik otsus, kas (alternatiivsete võimalustena) pöörduda Euroopa Kohtu poole või algatada ametliku uurimismenetluse (mis võib viia tagasinõudmisotsuseni), välistab võimaluse, et üksik liikmesriik tuvastab ise, et riigiabi kuritarvitatakse. Seda tõlgendust näib kinnitavat ELTL artikli 108 lõige 2, mille kohaselt tühistab siseturuga kokkusobimatu või ebaseadusliku abi või muudab seda ainult komisjon.

Igal juhul on määruse (EÜ) nr 794/2004 eespool viidatud artikli 9 lõigetes 1 ja 2 ette nähtud ELTL „artikli [108] lõikega 3 vastuolus antud riigiabi tagasinõudmisel kasutatav intressimäär“, kuid tundub, et see ei ole mõeldud ka juhuks, mil korraldus abi tagastada antakse selle tulemusena, [lk 9] et see tingimus täitub tingimusliku otsusega heaks kiidetud riigiabi rakendamisel. Niisugusel juhul võib – arvestades ka nende kahe tagasinõudmiseks alust andva olukorra objektiivset erinevust – tagastatava summa suhtes kohaldada – nagu väidab kaebaja – seadusjärgset intressimäära, mis arvutatakse liikmesriigi enda õigusnormide kohaselt.

13. Eelotsuse küsimuste esitamine.

Kõike eelnevat arvestades esitab [Tribunale Amministrativo Regionale] per la Sardegna (Sardiinia maakonna halduskohus) järgmised eelotsuse küsimused:

„[1.] Kas 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999/EÜ, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks, artiklit 16, mis on *ratione temporis* kohaldatav ja milles on sätestatud, et „[i]lma et see piiraks artikli 23 kohaldamist, võib komisjon abi kuritarvitamise korral algatada ametliku uurimismenetluse vastavalt artikli 4 lõikele 4. Artikleid 6, 7, 9 ja 10, artikli 11 lõiget 1, artikleid 12, 13, 14 ja 15 kohaldatakse mutatis mutandis“, tuleb tõlgendada nii, et Euroopa Komisjon peab olema teinud eelneva tagasinõudmisotsuse ka abi kuritarvitamise juhtudel (ilma et see piiraks komisjoni võimalust pöörduda määruse nr 659/1999/EÜ artikli 23 alusel otse Euroopa Liidu Kohtu poole)?

[2.] Kas juhul, kui vastus eelnevale küsimusele on eitav, tuleb 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999/EÜ artikkel 16 tunnistada kehtetuks, sest sellega on rikutud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõiget 2 (varem EÜ asutamislepingu artikli 88 lõige 2)?

[3.] Kas komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 794/2004, millega rakendatakse nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrust (EÜ) nr 659/1999, (muudetud komisjoni 30. jaanuari 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 271/2008)

artikli 9 lõikeid 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et selles siseturuga kokkusobimatu ja ebaseadusliku riigiabi tagasinõudmisel ette nähtud intressimäära kasutatakse ka [lk 10] tingimusliku otsusega heaks kiidetud ja asjaomase tingimuse täitumise tõttu kuritarvitava abi tagasinõudmisel?“

ESITATUD PÕHJENDUSTEST LÄHTUDES

Määrab Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna (Sardiinia maakonna halduskohus) esimene koda:

1. Edastada Euroopa Liidu Kohtule Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 alusel põhjendustes toodud eelotsuse küsimused.
2. Peatada käesolev menetlus kuni otsuse tegemiseni eelotsuse küsimuste kohta.

[...] [menetlustoimingud]

[...] Cagliari, [...] 9. jaanuar 2019 [...]

[lk 11]

[...]

TÖÖDOKUMENT